

DOI: <https://doi.org/10.36719/2789-6919/33/47-52>**Təranə Hüseynova**Naxçıvan Dövlət Universiteti
teranehuseynova24@gmail.com**AZƏRBAYCAN PROFESSIONAL BƏSTƏKARLIQ YARADICILIĞINDA
ZAKİR BAĞIROVUN YARADICILIĞINA BİR NƏZƏR****Xülasə**

Yaradıcılığında Ü.Hacıbəyov ənənələrinə sadıq qalan Z.Bağirov həm də ictimai xadim, folklorşünas, pedaqoq, bəstəkar kimi rol oynamışdır. Onun bu cəhətləri isə yaradıcılığında bir çox cəhətlərin meydana gəlməsi, həm də çoxşaxəli inkişafına səbəb olmuşdur. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, bəstəkar öz fəaliyyətini, həm Qərbi Avropa klassik musiqi alətləri, həm də Azərbaycan xalq musiqi alətləri arasında olan çulğalaşma və müqayisə prinsipi üzərində qurur. O, öz yaradıcılığında arfa, fortepiano, klarnet, tar, kamança alətlərinə həsr etdiyi müxtəlif janrlı musiqi əsərlərində bu alətlərin spesifik ifa xüsusiyyətini əsas götürmüşdür. Alətlərə bu cür yanaşma həm də onun bəstəkarlıq axtarışlarının mühüm obyektini kimi ifadələnir. Belə ki, bəstəkar Qərbi Avropa musiqi alətlərinə müraciət edir, onların texniki imkanlarını yüksək səviyyədə nümayiş etdirməyə çalışır. Daha sonra bəstəkar, bu alətlərdə onun texniki imkan qaydalarını xalq musiqi alətlərinə şamil edərək onların ən ümdə ifa-texniki qaydalarını xüsusi ustalıqla nümayiş etdirməyə çalışır.

İstər konsert janrı olsun, və ya opera və musiqili komediya janrları olsun, bəstəkar öz hisslərindən keçən ən ümdə keyfiyyətləri milli xalq mənafeyi baxımından üzə çıxarmışdır.

Bəstəkarın səhnə yaradıcılığı həm müasir, həm də klassik üslub tələblərinə cavab verir. Onun klassik səhnə yaradıcılığı məhz milli zəmin baxımından xüsusi çalarlarla fərqlənir. Belə ki, bəstəkar öz sələflərinin fikirlərinə və yaradıcılıq üslublarına sadıq qalaraq, yeni məişət və ictimai hadisələri müasir, çoxcəhətli avanqard üslubda təqdim edir.

Açar sözlər: Azərbaycan, professional, bəstəkar, janr, konsert, musiqi

Tarana HuseynovaNakhchivan State University
teranehuseynova24@gmail.com**An overview of Zakir Baghirov's work in the professional composition of Azerbaijan****Abstract**

Z.Baghirov, who remained faithful to the traditions of U.Hajibeyov in his work, also played a role as a public figure, folklorist, pedagogue, and composer. These aspects of his creativity have led to the emergence of many aspects and also to his multifaceted development. It should also be noted that the composer bases his activity on the principle of comparing and comparing both Western European classical musical instruments and Azerbaijani folk musical instruments. In his creations, he took the specific performance characteristics of these instruments as a basis in his musical works of different genres, which he dedicated to harp, piano, clarinet, tar, and kamancha instruments. This approach to instruments is also expressed as an important object of his compositional pursuits. Thus, the composer turns to Western European musical instruments and tries to demonstrate their technical capabilities at a high level. Later, the composer applies the rules of his technical capabilities in these instruments to folk musical instruments and tries to demonstrate their most important performance-technical rules with special mastery.

Whether it is a concert genre, or opera and musical comedy genres, the composer revealed the best qualities of his feelings in terms of national public interest.

The stage creativity of the composer meets the requirements of both modern and classical styles. His classic stage work is distinguished by special shades in terms of the national ground. Thus, the

composer, adhering to the ideas and creative styles of his predecessors, presents new domestic and social events in a modern, multifaceted avant-garde style.

Keywords: *Azerbaijan, professional, composer, genre, concert, music*

Giriş

XX əsrdə Azərbaycan bəstəkarlarının müxtəlif janrlara müraciət etmələri, bu janrların bir-birinə təsiri nəticəsində yeni janr formalarının əmələ gəlməsi, onların ardıcıl şəkildə inkişaf etməsinə səbəb olmuşdur.

Məhz bu cür inkişaf ənənəvi hal olaraq müxtəlif professional bəstəkarların yaradıcılığının ardıcıl inkişafına zəmin yaratmış, bu prinsip XXI əsrdə müasir bəstəkarlarımızın yaradıcılığında da davam etdirilməkdədir.

Keçmiş Sovet dönməində Azərbaycan professional bəstəkarlıq yaradıcılığında belə bir fikrə istinad etmək olur ki, Azərbaycan sovet bəstəkarları öz yaradıcılıq təcrübəsində doğma musiqi ənənələrinə, onun janr və formalarına istinad edərək, ümumbəşər musiqisinin nailiyyətlərindən səmərəli istifadə etmək yolu ilə Azərbaycan musiqisini daha da inkişaf etdirmişlər (İsmayılov, 1984:100).

XX əsrin I yarısında Azərbaycan professional musiqisinin banisi Ü.Hacıbəyovun yaradıcılığında maarifçilik, musiqi elminin təşəkkülü, geniş kütlələrin maariflənməsi istiqamətində milli mədəniyyətin inkişafında həm ictimai xadim, alim, folklorşünas, pedaqoq, həm də bəstəkar kimi böyük rol oynamışdır. Bir çox janrların meydana gəlməsi, təkamülü, bir sıra professional kollektivlərin yaranması bu bəstəkarın adı ilə bağlıdır. Ü.Hacıbəyov yaradıcılığı öz fəaliyyətinə ağır həyat şəraitində başlayan, Şərqdə ilk dəfə musiqili teatr yaradan, milli incəsənətdə yeni səhifələr açan, humanizm və yüksək ideyalılıq mövqeyini təsdiq edən fəaliyyəti ilə tanınmışdır. Məhz bu bəstəkar ilk dəfə xalq musiqisinin məzmununu ümumavropa musiqi yaradıcılığının keyfiyyətləri ilə birləşdirərək ona yeni istiqamət vermişdir. Bu istiqamətin rolu müxtəlif professional Azərbaycan bəstəkarlarının yaradıcılığının meydana gəlməsi və inkişaf etməsində öz əksini tapır.

Ü.Hacıbəyov yaradıcılığına əsaslanan M.Maqomayev və A.Zeynallının yaradıcılığı özünə məxsusluğu ilə fərqlənmişdir. M.Maqomayev yaradıcılığında ilk simfonik əsərlər və professional opera yaradıcılığına, A.Zeynallı yaradıcılığında isə ilk milli romansların, fortepiano və skripka üçün miniatürlərin meydana gəlməsi mühüm əhəmiyyət kəsb etmişdir. Bu səbəbdəndir ki, Azərbaycan professional musiqisində görkəmli yer tutan Q.Qarayevin yaradıcılığında həm böyük ideya məzmununa malik mövzuların dərinlən açılması, yüksək vətəndaşlıq pafosu, səadət və azadlıq uğrunda mübarizə, internasionallıq, ümumavropa professional musiqisinin, xalq və aşiq musiqisinə xas olan tembr səslənmələri ilə birləşməsi mühüm rol oynamış, əsasən onun yaradıcılığı mürəkkəb müasir seriyalı, son dərəcə dəqiq və zəkaya əsaslanan yazı texnikası ilə əks olunur. Z.Bağırovun yaradıcılığının çiçəkləndiyi dövr isə XX əsrin 60-90-cı illərini əhatə edir. Bəstəkarın yaradıcılığı bu illərdə Q.Qarayev, F.Əmirov, C. Hacıyev, Niyazi, S.Hacıbəyov, C.Cahangirov, T.Quliyev, S.Ələsgərov, A.Məlikov, A.Əlizadənin XX əsrin I yarısında yaratdıqları əsərlərin təsiri dairəsində meydana gəlmiş, bununla yanaşı Z.Bağırovun yeni ənənəvi cərəyanlı yazı üslubu müxtəlif əsərlərinin də meydana gəlməsinə səbəb olmuşdur. Bəstəkarın yaradıcılığına müxtəlif aspektdən yanaşmaq olar. Bu müxtəliflik onun rəngarəng musiqi janrlarına müraciət etməsində öz əksini tapır. Şərti olaraq bəstəkarın yaradıcılığını konsert və səhnə yaradıcılığına bölmək olar.

Z.Bağırovun konsert yaradıcılığı solo alətlərin simfonik orkestrlə çoxşaxəli formada istifadəsində öz əksini tapır. Bəstəkar öz yaradıcılığında həm Avropa, həm də Azərbaycan milli xalq musiqi alətlərinə müraciət edir. Ümumiyyətlə, bəstəkarın yaradıcılığında müxtəlif alətlərə müraciət etmə bu alətlərin özünəməxsus spesifik xüsusiyyətlərini və ifa texnikasını açıb göstərmək xüsusi hal alır. Bu xüsusiyyətlər onun arfa aləti üçün yazdığı fantaziyalar, rapsodiyalar, simfonik orkestr və xalq çalğı alətləri orkestri üçün süitalar və s. öz əksini tapır.

Zakir Bağırova qədər Azərbaycan bəstəkarlarının arfa alətinə müraciəti onların yaratdıqları müxtəlif səhnə və simfonik əsərlərdə öz təəcəssümünü ümumi orkestr aləti kimi tapmışdır. İlk dəfə olaraq məhz Z.Bağırov arfa alətinə solo alət kimi yanaşmış və alət üçün müxtəlif janrlı əsərlər

bəstələmişdir. Bu haqda Q.Hüseynova həm namizədlik dissertasiyasında, həm də nəşr etdirdiyi “Arfa və onun Azərbaycan professional musiqisinin inkişafında yeri və rolu” adlı monoqrafiyasında geniş məlumat vermişdir (Hüseynova, 2005: 124).

Bəstəkarın səhnə yaradıcılığı da özünəməxsusluğu ilə fərqlənir. Burada opera, operetta, musiqili komediya, opera-balet, kantatalar, xor üçün mahnılar, romanslar, vokal üçün romans və mahnılar xüsusi yer tutur. Onun yaradıcılığında mahnı və romanslara müraciət etmə öz əhatəliyi ilə seçilir.

Lakin Z.Bağırov bəstəkarlıq fəaliyyəti ilə yanaşı həm də xalq mahnı və təsniflərinin toplanması işində də böyük xidmətlər göstərmişdir. İlk dəfə olaraq bəstəkar muğamları T.Quliyevlə birlikdə nota köçürmüşdür. Belə ki, “Rast dəstgahı”nı və “Zabul dəstgahı”nı T.Quliyev, “Düğah dəstgah”ı isə Z.Bağırov nota almışdır (Zöhrabov, 1991: 64-65). Bundan başqa, onlar Azərbaycan xalq rəqslərinin nota yazılmasında da xidmət göstərmişlər. Bu haqda bəstəkar E.Dadaşova “Azərbaycan xalq rəqslərinin not yazıları haqqında (1930-1970-ci illər)” məqaləsində belə məlumat verir: “1951-ci ildə Azərbaycan Dövlət Musiqi nəşriyyatı tərəfindən T.Quliyev, Z.Bağırov və M.S.İsmayilovun not yazılarına əsasən “Azərbaycan xalq rəqsləri” toplusu buraxıldı” (Dadaşova, 2005: 163).

Bəstəkar həm də musiqi tənqidçisi kimi çıxış etmişdir. Onun hərbi-vətənpərvərlik mövzusunda yazdığı əsərlər isə bəstəkarın II Dünya müharibəsi illərində keçdiyi rəşadətli döyüş yolu və xidməti ilə bağlı olmuşdur. Z.Bağırovun gənclik illərinə təsadüf edən müharibə dövrü onun yaddaşına silinməz izlərlə ömürlük həsr olunmuşdur.

Bəstəkarın yaradıcılığında konsert janrının xüsusi əhəmiyyət kəsb etməsi F.Əmirov yaradıcılığında XX əsrin 40-50-ci illərində rast gəldiyimiz, onun A.Babayevlə birlikdə yazdığı fortepiano və xalq çalğı alətləri üçün konsertinin təsirini də qeyd etmək lazımdır (Qasımova, Bağirov, 1984: 129). Bu konsertin təsiri nəticəsində bəstəkarın klarnet və simfonik orkestr, fortepiano və simfonik orkestr üçün konsertləri yaranmışdır. Daha sonra Z.Bağırovun tar və simfonik orkestr, kamança və simfonik orkestr üçün konsertlərinə isə Q.Qarayevin L.Koqana həsr etdiyi skripka və simfonik orkestr üçün konsertinin, fortepiano və simfonik orkestr üçün konsertlərinin təsiri böyük olmuşdur.

Z.Bağırovun səhnə yaradıcılığı çox maraqlıdır. Xüsusilə onun opera və musiqili komediya yaradıcılığı özünəməxsusluğu ilə diqqəti cəlb edir. Bəstəkarın opera yaradıcılığında Ü.Hacıbəyov, M.Maqomayev və F.Əmirovun opera yaradıcılığı ənənələrinə sadıq qalma ön plana çəkilir.

Musiqili komediyalarında isə bəstəkar yenə Ü.Hacıbəyovun və F.Əmirovun yaradıcılığına müasir baxımdan yanaşma özünü göstərir. Z.Bağırovun “Qoca Xottabıç” uşaq opera-baleti ideya-məzmun cəhətdən, beynəlmiləçilik, estradalılıq, balet nömrələri cəhətdən (Z.Bağırovun “Qoca Xottabıç” uşaq opera baletinin poetik mətni İ.Peredovoyun, librettosu isə S.Nevedovanındır) Q.Qarayevin “İldırımlı yollarla”, “Yeddi gözəl” baletlərinə yaxındır. Həmçinin, bu opera-baletin musiqi mövzuları Q.Qarayevin V.Şekspirin mövzusu əsasında “Qış nağılı”, V.Vişnevskinin mövzusu əsasında “Nikbin faciə” dram tamaşalarına yazdığı musiqi ilə uyğunluq təşkil edir.

Qeyd etmək lazımdır ki, öz yaradıcılığında Z.Bağırov cəsarətlə müxtəlif “orijinal” alətlərə (arfa, orqan) müraciət etmiş, bu alətlərin bütün imkanlarını, səciyyəvi cəhətlərini üzə çıxardaraq, gözəl əsərlər yaratmışdır.

Qeyd etmək lazımdır ki, Z.Bağırov hələ tələbəlik illərindən, ustad Bülbülün rəhbərlik etdiyi Musiqi elmi tədqiqat kabinetini (METK) təşkilatında milli folklorun toplanması və nota yazılmasında yaxından iştirak etmiş, bununla da gələcək nəsllə qiymətsiz töhvələr vermişdir. Bunların içində mahnılar, rəqslər, muğamlar, aşiq havaları və s. vardır. Ən çox xalq mahnıları bəstəkar tərəfindən XX əsrin 30-cu illərində Cabbar Qaryağdı oğlunun və Bülbülün ifasında nota yazılmışdır.

Beləliklə, Azərbaycan musiqisi tarixində muğamın nota köçürülməsi ilk dəfə olaraq 1936-cı ildə Z.Bağırov və onun yaxın dostu T.Quliyev (1936) tərəfindən, böyük ustalıqla həyata keçirilmişdir. “Düğah” (Z.Bağırov, 1936), “Segah- Zabul”, “Rast” (T.Quliyev, 1936) muğamlarının ilk dəfə nota salınması və pianoda ifa edilməsi böyük bəstəkarımız Ü.Hacıbəyovu heyratlandırmış, hədsiz dərəcədə sevindirmişdir. Muğamların nota köçürülməsini, pianoda ilkin ifa edilməsini o “Azərbaycan musiqi mədəniyyəti”ndə Z.Bağırov və T.Quliyev tərəfindən yaradılmış bir qələbə kimi qiymətləndirmişdir. (Bağırov, Bağirov, 1993: 12).

Q.Qarayev, Z.Bağırovun və T.Quliyevin muğamların nota köçürülməsi qələbəsindən söz açaraq yazırdı: “Bu böyük hadisə idi, axı lap bu yaxınlara qədər belə bir fikrə haqq qazandırmaq istəyirdilər ki, mürəkkəb intonasiya əsaslı və sərbəst metro-ritmik ölçüyə malik muğamları nota köçürmək qeyri- mümkündür” (Zöhrabov, 1991: 65).

Muğamların nota köçürülməsinin elmi əhəmiyyətə malik olması haqqında musiqişünas N.Mehdiyeva belə yazırdı: “T.Quliyev və Z.Bağırov öz işləri ilə o zaman üçün mühüm sayılan bir problemi - sərbəst improvizənin metro-ritmik ölçüsünü, melizmatikasını dəqiq yazmaq və muğamların lad xüsusiyyətlərini harmonik dildə əks etdirmək probleminin həllinə nail oldular” (7).

1939-cı ildə orta musiqi təhsilini başa vuran (P.İ.Çaykovski adına Moskva Dövlət Konservatoriyasının nəzdindəki orta ixtisas musiqi məktəbində) və P.İ.Çaykovski adına Moskva Dövlət Konservatoriyasına daxil olan bəstəkar hərbi borcunu yerinə yetirmək üçün Sovet Ordu sıralarına çağırılır. 1939-cu ildən 1941-ci ilə qədər ordu sıralarında Ryazan şəhərində avtonəqliyyat alayında qulluq edir. S.Mirzəyevanın 5 iyun 1990-cı ildə “Bakinskiy raboçiy” qəzetində dərc olunan “Əsgər borcu” məqaləsində göstərilir ki, 1941-ci ilin bir payız günündə Moskvadakı orta məktəblərin birində toplanmış məntəqəsində odlu döyüşlərdən sağ qayıtmış çox sayda əsgərlər toplanır və onlar arasında olan Z.Bağırov akt zalında gördüyü royaldan ayrılı bilmir. Sürücü əsgərin sözlə baxmayan barmaqları klaviatura üzərində şütüməyə başlayır. Əllərin yavaş-yavaş ifası əsgərin etüdlər və fortepiano pyesləri ifa etdiyi mehriban sülh dövrünü xatırladır. Moskva konservatoriyasında yaxın vaxtlara qədər olan tələbə Şopenin nöktüurnu ifa edir. Bütövlükdə musiqiyə diqqət verən Zakir arxasında nə qədər insanın toplaşdığını hiss etmir. Birdən özünü konsert zalındakı kimi hiss edir və ona yönələn alqışlarda, “Yenə ifa et, qardaş!” qışqırırlar və bunun ardınca List, Bethoven... ifa olunur. Gənc fortepianoçu onun ifasından ruhlanan dinləyiciləri gördükdə döyüş yoldaşlarına kiçik əmin-amanlıq həyatı bəxş etməsi ilə özündə daxili nikbinlik hiss edir. Konsertə qulaq asan toplantı məntəqəsinin rəisi Z.Bağırovu yanına çağırır. Musiqi həvəskarı, simfonik və kamera konsertlərinin daimi dinləyicisi olan bu şəxs əsgərin gələcək həyatını təyin edərək, onu zabıt məktəbinə oxumağa göndərir.

Koreliyada texniki zabıt, daha sonra sursat şöbəsinin rəisi kimi fəaliyyət göstərərək, o bir dəfə də olsun öz fəaliyyət estrada qruplarının tərkibində əsgərlər qarşısında çıxış etməmişdir. İkinci dünya müharibəsi qutaran vaxt mayor rütbəsinə yüksələn Z.Bağırov Buxarestdən qayıdaraq yenidən Moskva Dövlət Konservatoriyasında təhsilini davam etdirir. Moskva Dövlət Konservatoriyasının nəzəriyyə bəstəkarlıq fakültəsini üç ilə başa vuran Z.Bağırov burada görkəmli musiqi elm xadimlərindən N.Sposobin, L.Mazel, B.Çukerman və görkəmli rus pianoçusu və bəstəkarı Raxmaninovun tələbəsi B.Qiçdən təhsil alır.

1951-ci ildə Z.Bağırov, T.Quliyev və M.S.İsrafilovun birlikdə topladıqları “Azərbaycan xalq rəqsləri” məcmuəsində 22 qədim xalq rəqs melodiylarının “Diringi”, “Şah sevəni”, “Oynamaq ovşarısı”, “Bərzəni”, “Sonayi”, “Atlanma”, “Kömür təpə”, “Məsməyi”, “Gödək dəre”, “Ağaxanım”, “Aydını”, “Bağda- gülü”, “Hacıcan”, “Ağırlama”, “Güllü”, “Dəlilo”, “Nadiri”, “Cıdır”, “Koroğlu”, “Əşrəfi”, “Gülüstani” - indiyə qədər də xalq arasında toylar, tamaşalar, müxtəlif şənliklərdə zurnaçılar və ya balabançılar dəstəsi tərəfindən ifa olunurlar.

Z.Bağırovun xalq musiqisinin zəngin və geniş rəqs melodiyları sahəsinə dərinləndirən maraq göstərməsi, onları toplayıb, tədqiq edib, öyrənməsi, sonra isə nota salıb, müxtəlif məcmuələr şəklində onları bizlərə çatdırması sevimli bəstəkarımızın geniş dünyagörüşə malik olması, xalqını, vətəninə, millətini hədsiz sevməsindən irəli gəlmişdir. Ümumiyyətlə bəstəkar 1950-64-cü illər ərzində 50-yə qədər əsər bəstələmişdir ki, buraya fortepiano və səs üçün Azərbaycan və rus şairlərinin sözlərinə romanslar, kütləvi estrada mahnıları daxildir. Bu mahnıları xalqımızın tanınmış müğənnilərindən R.Behbudov, Ş.Ələkbərova, S.Qədimova, M.Babayev və s. ifa etmişlər.

“Zakir Bağırovun “Kukla tamaşası” adlanan fortepiano silsiləsi və daha hazırlıqlı şagirdlər üçün nəzərdə tutulub” (Seyidov, 1980: 56).

Ümumiyyətlə, bəstəkarın fortepiano əsərləri silsiləli şəkildə uşaqların zövqünü oxşayan müəyyən oyun və tamaşalarda istifadə oluna bilən pyeslərlə də yadda qalandır (Əsgərova, 1989: 56).

“Kəndimizin mahnısı” musiqili komediyasının isə ilk tamaşası 1959-cu ildə olmuşdur (Bədəlbəyli, 1969: 134). Məqalədən aydın olur ki, “Kəndimizin mahnısı” musiqili komediyası “bəstəkar Zakir Bağirovun ilk səhnə əsəridir. Bir sıra gözəl mahnıları və başqa musiqi əsərləri ilə dinləyicilərin məhəbbətini qazanmış Zakir Bağirovun bu komediyaya yazmış olduğu musiqi onun yeni yaradıcılıq müvəffəqiyyətidir” (11).

Bu komediya “Bakı” qəzetində Qubad Qasimovun qeyd etdiyi kimi “aktual və tərbiyəvi əhəmiyyəti olan məsələlərdən birinə həsr edilmişdir... kəskin satira və canlı gülüşü, oynaq və şən musiqisi ilə fərqlənən bu tamaşa dinləyicilərin rəğbətini qazanar, yadda qalar” (12).

Qeyd etmək lazımdır ki, Z.Bağirovun “Dörd arfa üçün Rapsodiya”sı Sovet bəstəkarlarının arfa üçün bəstələdikləri əsərlər sırasında birinci, ilk virtuoz, instrumental əsər olmuşdur. Məsələn, T.Yaqubovanın qeydinə görə “Bu rapsodiyası” keçmiş SSRİ-nin bir çox şəhərləri ilə yanaşı, Amerika, Fransa, İran, Çexoslovakiyada ifa olunub (Yaqubova, 1978: 20).

Bu illərdə fortepiano və səs üçün N.Babayevin sözlərinə yazılmış digər bir mahnı da “Qartal” mahnısıdır. Bu mahnıda da bəstəkar öz arzularını, elinə-obasına, vətənin təbiətinə olan hisslərini, qartalın uçması, pərvazlanması şəklində əks etdirir.

Z.Bağirovun fortepiano və səs üçün yazılan və 1959-cu ildə çap olunan digər əsəri “Seçilmiş mahnılar” məcmuəsidir. Bu mahnılar məcmuəsində 6 mahnı cəmləşmişdir.

Estrada müğənnilərinin repertuarlarını zənginləşdirmək üçün nəzərdə tutulmuş bu məcmuə, şairlərdən T.Əliyevin (№ 1), H.Hüseynzadənin (№ 2), H.Abbasızadənin (№ 3), Ə.Əlibəylinin (№ 4 və № 6), İ.Səfərlinin (№ 5) sözlərinə yazılmış altı mahnıdan ibarətdir. Şən, oynaq, məhəbbət lirikasına həsr olunmuş, estrada janrına məxsus bu mahnıların adları ardıcıl olaraq aşağıdakı kimi öz əksini tapmışdır:

1) “Yeni il gəlir”; 2) “Ay qız”; 3) “Bilsən necə sevindim”; 4) “Lirik mahnı”; 5) “Ay qaşı, gözü qara qız”; 6) “Gəl-gəl”.

Bu illər ərzində Z.Bağirov fortepiano və simfonik orkestr üçün fantaziyasını və Ümumittifaq kənd təsərrüfatı sərgisi zamanı “Azərbaycan” kino filminə musiqi yazır.

Bəstəkar 1960-cı ildə “Əməkdar incəsənət xadimi” adına layiq görülür. “Şərəf Nişanı ordeni” və “Yubiley medalı” ilə təltif olunur (Azərbaycan Sovet ensiklopediyası. I c., 1976: 532).

Bəstəkarın 1977-ci ildəki hesabat işində tanış oluruq ki, o həmin il ərzində orqan və instrumental kamera orkestri üçün “Passakaliya”, simfonik orkestr üçün “İki süita” və “Uvertürası”nı yazmışdır. Elə həmin il bəstəkarın “Qoca Xottabıç” uşaq opera baleti tamaşaya hazırlanmışdır.

Z.Bağirovun fortepiano əsərlərindən ibarət digər bir məcmuə yenə 1984-cü ildə nəşr olunmuşdur. Bu məcmuəyə “Düşüncə”, “Tokkatina”, “Arabeska” və “Kukla” tamaşası süitəsi daxil olunmuşdur. Bu süitəyə isə “Uvertürə”, “Cəsur atlılar”, “Balerinanın rəqsi”, “Beşik mahnısı”, “Çin rəqsi”, “Şehirbaz”, “Təntənəli yürüş” kimi pyeslər daxildir. Bu nömrələrdən “Beşik mahnısı” və “Çin rəqsi” 1965-ci ildə çap olunmuş Azərbaycan bəstəkarlarının əsərlərindən ibarət məcmuədə 8-ci və 9-cu nömrələr kimi də yerləşir.

Bəstəkarın fortepiano üçün 1989-cu ildə nəşr olunan fortepiano miniatürlərində 7 miniatür - 1-ci - Prelüd, 2-ci - Pyes, 3-cü - Prelüd, 4-cü - Kənd bayramı, 5-ci - Pyes, 6-cı - Mahnı və Rəqs, 7-ci - Prelüd toplanmışdır.

Bəstəkar ömrünün sonuna yaxın kamança və simfonik orkestr üçün konsertini yazır. Bu konsertin klaviri isə 1989-cu ildə yazılmışdır. Konsert virtuoz ifa tərzini əks etdirməklə çox maraqlı ifa texnikasını özündə birləşdirir.

Nəticə

Beləliklə, ömrünün 45 ilini Konservatoriyada tədris işinə sərf edən bəstəkar, 700-ə qədər tanınmış musiqiçilər yetişdirmişdir.

Z.Bağirov 1996-cı ildə yanvar ayının 8-də Bakı şəhərində vəfat etmişdir.

Z.Bağirovun həyatı, yaradıcılığı və araşdırılan əsərləri romantik-realist hisslərlə bağlı olaraq daha inkişaflı şəkildə özünü büruzə verir. Bəstəkarın əsərlərində nəzərə çarpan tematikliyin

şərhindəki rəngarəng üsullar içində ilk növbədə musiqi materialının güclü təsirini qeyd etmək lazımdır.

Beləliklə, Z.Bağirovun həyat və yaradıcılığını araşdırarkən belə bir nəticəyə gəlmək olur ki, bəstəkar bütün kompozisiyalarında həmişə xalq sənətinə arxalanan və bu xəzinədən bəhrələnən sənətkarımızdır.

Ədəbiyyat

1. İsmayılov, M.S. (1984). Azərbaycan xalq musiqisinin janrları. Bakı: İşıq, 100 s.
2. Hüseynova, Q. (2005). Arfa və Azərbaycan professional musiqisinin inkişafında yeri və rolu. Bakı: Adiloğlu, 157 s.
3. Zöhrabov, R. (1991). Muğam. Bakı: Azərnəşr, s. 64-65.
4. Dadaşova, E. (2005). Azərbaycan xalq rəqslərinin not yazıları haqqında (1930-1970-ci illər) // "Musiqi dünyası" jurnalı, 3-4/25, s.163-169.
5. Qasimova, S., Bağirov N. (1984). Azərbaycan sovet musiqi ədəbiyyatı. Bakı: Maarif, 244 s.
6. Bağirov, N. (1993). Zakir Bağirov. Bakı: Şur, 21 s.
7. Mehdiyeva, N. (1987). Sənətin səmimiyyəti. "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzeti. 13 noyabr.
8. Seidov, T. (1980). Azerbaidzhanskaya sovetskaya fortepiannaya muzyka (1930-1970) Baku: Yazychy, s.56.
9. Əsgərova, S. (1989). Musiqi, uşaqlar, təxəyyül. Bakı: İşıq, s.56.
10. Bakı Musiqi Akademiyasının arxiv materialları. Papka 31, iş № 1. Bədəlbəyli Ə. İzahlı monoqrafik musiqi lüğəti. Bakı: 1969, Elm, 1969, 245 s.
11. Ağamirov, A. (1959). Kəndimizin mahnısı. "Коммунист Азербайджана" qəzeti. 16 dekabr.
12. Qasimov, Q. (1959). Kəndimizin mahnısı. "Bakı" qəzeti, 19 noyabr.
13. Yaqubova, T. (1978). Zakir Bağirov / «Qobustan» incəsənət toplusu. № 1, s.19-21.
14. Azərbaycan Sovet ensiklopediyası (1976). I c. Bakı, s.532.

Göndərildi: 22.03.2024

Qəbul edildi: 07.05.2024